Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVC63
ht-2014
Handledare: Maria Hedlund

LUNDS UNIVERSITET

Statligt våld

En studie i våld, makt och legitimitet

Arvid Wennergren

Abstract

This paper is designated to explore the potential and the limitations of state violence. By asking the question of how extreme state violence can be understood, it sets out on a path to explore the underlying forces and the effects of state violence. It will circle around the concepts of violence, power and legitimacy and their intertwined relationships with the state and the nation. The ambition is to describe the nature of state violence through a development of a few central theories in the field. In discussion with these, the goal is to create a new theory of how to understand state violence. By arguing that the state, through bio-political production, violently reproduces the nation, which is the states natural base of power, the paper concludes that that violence is a fundamental part of the states existence. Violence, here, is something the state uses to produce power, and thereby also a tempting method for survival when power crumbles. Hence, extreme state violence can be understood as a natural end to when the power, which the state depends upon, slips out of its grasp.

Keywords: *state violence, power, legitimacy, nation, bio-political production*

Number of words: 8662

Innehållsförteckning

1. Inledning **4**

2. Metod och disposition **6**

3. Teoretisk diskussion **7**

3.1. Våld **7**

3.2. Våld och makt **9**

3.3. Det ständiga kriget eller yttre legitimitet **11**

3.4. Staten och nationen eller inre legitimitet **14**

3.5. Nationens våldsamma reproduktion **16**

3.6. Statligt våld, makt och den eviga våldsspiralen **18**

4. Slutdiskussion **21**

5. Litteratur **23**

1 Inledning

Statligt våld är för många en förutsättning för ett fritt samhälle baserat på lag och ordning (Mudde, 2007, s. 165)[1]. Man menar att det krävs ett visst våldsutövande från statens sida för att tysta de ”farliga” grupper som verkar för ett splittrande av samhället (Lipset, 1981, s. 70-71). Ändå slutar världen aldrig häpna över de till synes laglösa och oförklarliga exempel på statligt våld som regnar tätt på nyhetstidningarnas ledarsidor. Historien har vittnat om otaliga folkmord. Allt från osmanska rikets mord på över en miljon armenier, assyrier, syrianer och kaldéer till nazitysklands förintelse av judar, romer och andra ej önskvärda människor, folkmordet på bengaler i Östpakistan, Röda Khemernas brutala styre i Kambodja som resulterade i att över 1,7 miljoner människor miste livet, till Saddam Hussein regimens dödande av uppemot 100 000 kurder i Irak. Rwanda 1994, där nästan en miljon tutsier mördades, samt massakern på åtta tusen bosnier kring Srebrenica 1995 är också exempel på uppmärksammade folkmord under det senaste seklet (fn.se, 2014). Det är frestande att avfärda sådana typer av ofattbara hemskheter som handlingar utförda av individer främmande från rationellt handlande. Att dessa typer av incidenter verkar vara något ständigt återkommande tyder dock på att denna tolkning är något av en förenkling. Statligt våld behöver inte heller innebära hundratusentals döda för att bli tillskrivna en etikett av illegitimitet och oförklarlighet. Skotten i Ådalen 1931, där fem personer dödades av militär vid en protest mot strejkbryteri vid ett sågverk, var till exempel en sådan händelse som chockerade allmänheten (lo.se, 2014). 2001 väckte den enorma polisbrutaliteten under G8-mötet i Genoa och under Göteborgskravallerna ramaskri (fria.nu, 2010; svd.se, 2011). Och trots att den svenska polisen efter detta hävdar att man blivit bättre på att hantera demonstrationer, fortsätter det polisiära våldet vara ett kontinuerligt inslag (svd.se, 2011). Det senaste året har upplevt ett flertal polisangrepp på till synes initialt fredliga demonstrationer. Bland annat attacken på ”Revolutionär 1 maj” tåget i Lund (nyheter24.se, 2014) och de uppmärksammade våldsamheterna i Limhamn (svd.se, 2014). I andra delar av världen fortsätter det statliga övervåldet också. I Mexiko har de 43 studenter som kidnappats av polis och som sedan misstänks ha blivit avrättade uppbådat enorma protester (Feiler, 2014, s. 12-17). Även i Grekland, Ungern och Italien bland andra har extensivt polisvåld på senare tid blivit vanligheter och besvarats med massiva protester (Calderón, 2014a, s. 6; Calderón, 2014b, s. 6-7, Calderón, 2014c, s. 7). Listan kan naturligtvis göras oändligt mycket längre, men det framgår tydligt att dessa typer av statligt

[1] Cas Mudde talar här om den mycket specifika gruppen höger-radikala populister, men enligt min mening är det denna premiss som dagens samhälle till stor del bygger på. Det polisiära våldet rättfärdigas även i lagen enligt på liknande grunder (Sveriges Rikes Lag, 2012, s. B 399).

våldsutövande som, av allt att döma framstår svårförklarade, inte är några enstaka undantag som bekräftar regeln, utan snarare regeln själv.

Hur kan man förstå det statliga våldet? Hur kan det komma sig att det våld som legitimeras genom ett upprätthållande av lag och ordning samtidigt systematiskt överskrider det lagliga ramverket och riktar sig mot den egna befolkning den ska skydda? Den paradoxala verklighet som verkar vara inneboende i det statliga våldet är vad uppsatsen kommer behandla. Den diskussion som kommer föras gör ett försök att förstå hur även denna typ av extrema våldsyttringar utgör ett naturligt inslag i den statliga våldsutövningen. Frågeställningen lyder:

Hur kan det extrema statliga våldet förstås?

Vad som menas med ”extremt” är såklart inte en helt enkel avgränsning, något som uppsatsen kommer återkomma till. Jag kommer i slutsatsen påvisa att det extrema våldet inte helt enkelt kan förstås som något avskilt från andra mer moderata typer av statligt våld. Tills vidare får de inledande exemplen fungera som en referenspunkt till det extrema statliga våldet.

2 Metod och disposition

Uppsatsen har ingen normativ ambition utan syftar endast till ökad förståelse kring statligt våld, dess bakomliggande orsaker och de processer som sätts igång vid statligt våldsutövande. Det är en beskrivande uppsats med teoriutvecklande förhoppningar. Diskussionen kretsar kring våld, makt och legitimitet och hanterar ett antal viktiga teorier av bland andra Slavoj Žižek, Hannah Arendt, Antonio Negri & Michael Hardt, Etiènne Balibar, Katarina Kinnvall, Max Weber samt Judith Butler. Det material som uppsatsen baserar sig på är näst intill uteslutande sekundärkällor. Även om inte denna uppsats har för avsikt att göra några normativa ställningstaganden, är den litteratur som ligger till grund för resonemanget överlag starkt präglad av normativa diskussioner. Eftersom jag förhåller mig till dessa kommer resonemanget ha en normativ karaktär, däremot kommer uppsatsen undvika direkta värderingar.

För att kunna besvara frågeställningen ska jag först behandla det teoretiska ramverk utifrån vilket det statliga våldet kan förstås. Till att börja med kommer jag diskutera våldsbegreppet (3.1). Vad är våld? Att svara på denna fråga kommer visa sig avgörande för det vidare resonemanget. För att kunna förstå det statliga våldet måste fenomenet våld först utredas. Den andra sektionen handlar om makt och dess relation till våldet (3.2). Vad är makt? Hur kan våldet påverka makten? Eftersom makt, som uppsatsen kommer visa, är en grundläggande förutsättning för allt statligt handlande blir det en framträdande komponent i vår diskussion. Utan att förstå maktens väsen blir det i stort sett omöjligt att förstå vad som driver staten. Men för att fullständigt kunna förstå statligt våld krävs en förståelse av statens behov av legitimitet och det samspel som råder mellan legitimitet, makt och våld. De efterföljande två sektionerna kommer behandla detta. Den första av dessa sektioner (3.3) diskuterar jag statens roll på ett globalt plan, och hur den tillskansar sig så kallad yttre legitimitet gentemot konkurrerande makter. Därefter behandlas statens behov av ”inre” legitimitet (3.4), det vill säga, dess förankring i dess inhemska maktbas. Jag förklarar hur staten behöver nationen för att kunna ena befolkningen för att uppnå sina egna mål, och hur den därmed har ett intresse av att reproducera nationen för att uppnå ett effektivt styre. Nästkommande del (3.5) försöker att ytterligare förklara den nationella reproduktionen genom att introducera begreppet ”bio-politisk produktion”. Jag går in på hur staten behöver våldföra sig mot ”det främmande” för att lyckas med detta, och vilka våldsresurser staten har till sitt förfogande. Den avslutande delen av teorisektionen (3.6) fungerar som en sammanfattande och hopknytande del. Den går djupare in på den bio-politiska produktionens innebörd och ifrågasätter våldets relation till makt och legitimitet. Avslutningsvis (4) kommer jag att diskutera de insikter som uppsatsen kommit fram till och vilka implikationer och betydelser dessa har för vår frågeställning.

3 Teoretisk diskussion

Denna del av uppsatsen är tänkt att fungera som en teoretisk diskussion, vilken ämnar underlätta och möjliggöra ett intressant avslutande resonemang där jag kommer försöka förstå det extrema statliga våldet. Teoridelen inleds med ett försök till definition av våldsbegreppet vilket är det kanske mest grundläggande begreppet i vårt resonemang.

3.1 Våld

> ”Våld är utan tvekan den värsta sortens beröring. I våldet exponeras en primär mänsklig sårbarhet inför andra människor i sin mest skräckinjagande form, där vi överlämnas, utan att ha kontroll, till en annans vilja; i våldet kan själva livet utplånas genom en annans uppsåtliga handling.” (Butler, 2003, s. 45)
>
> – Judith Butler

Eftersom statligt våld är det centrala temat för uppsatsen framstår det som oundvikligt att föra en generell diskussion om våldsbegreppet i stort. Det förefaller därför nödvändigt att göra en precis definition av vad jag i denna uppsats förhåller mig till när jag talar om våld och de olika typer av våld som adresseras. Våldsbegreppet, i all dess komplexitet, kommer vara något som återkommer genom argumentationen, och förtjänar därför en närmare granskning. Våld är, precis som Butlers citat beskriver, något som direkt förgriper sig på det vi är och till och med har förmågan att utplåna livet självt. Men hur kan begreppet våld beskrivas mer konkret?

Till att börja med ska vi klargöra att våld inte bara bör ses som något av endast fysisk karaktär. Våld, som det åsyftas här, är ett bredare begrepp som även syftar till sociala, strukturella och psykiska fenomen. Mitt försök till en begreppsdefinition baserar sig främst på Slavoj Žižek:s resonemang kring våld som förs i hans bok *Violence* från 2009. Han talar där framförallt om tre distinkta typer av våld: Subjektivt våld, det vill säga våld som kan spåras till en specifik källa, utfört av en enskild aktör eller agent; Objektivt våld, det anonyma våldet, vilket inte direkt har någon påtaglig utfärdare utan snarare bör ses som något systematiskt, socialt eller strukturellt (Žižek, 2009, s. 11); slutligen bör dessa även särskiljas från det symboliska våldet, vilket Žižek beskriver som ett komplext mellanting mellan subjektivt och objektivt våld vilket är inneboende i det diskursiva, den typ av våld som uttrycks i språket vi använder oss av (Žižek, 2009, s. 31, 56-57, 58) Lite förenklat är det symboliska våldet det som formar våra världsbilder, något som kommer diskuteras utförligare senare i uppsatsen.

En viktig poäng som Žižek lyfter fram är att visa på det fysiska våldets felaktigt upphöjda status i förhållande till andra typer av ofta mer grundläggande våldsuttryck (Žižek, 2009, s. 10). Det subjektiva våldet, det våld som får mest uppmärksamhet och även är det mest synliga (den våldskategori dit även de typer av ”extrema” våldshandlingar som berördes i inledningen tillhör), exempelvis polisiärt våld, krig, folkmord, misshandel och sexuellt våld (men även psykiskt våld som verbala kränkningar, exkludering), det våld som direkt kan härledas från specifika konkreta aktörer, bör inte ses som något som oproblematiskt kan särkopplas från andra typer av våld (Žižek, 2009, s. 9, 10, 31). Snarare är det oftare regel, inte undantag, att det synliga direkta våldet har kausala kopplingar till objektivt och i synnerhet symboliskt våld. En aktör utför sällan våldshandlingar utan att det går att spåra till bakomliggande systematiska, sociala eller diskursiva våldsmekanismer, utifrån vilka den subjektiva våldshandlingen förefaller naturlig eller åtminstone förklarlig (Žižek, 2009, s. 31). Utifrån denna förståelse bör det objektiva och symboliska våldet ses som likställt problematiskt med den subjektiva våldshandlingen som i led med detta resonemang endast är den konkreta slutprodukten av en längre våldskedja (Žižek, 2009, s.10). Erkännandet av att det subjektiva våldet inte innehar en exceptionell ställning gentemot övriga våldsformer är en viktig utgångspunkt för det resonemang som kommer att föras.

Att våld har spelat en betydelsefull roll i världsutvecklingen är knappast något som är kontroversiellt att hävda (Arendt, 2008, s. 13). Kjetil Tronvolls beskrivning av Eritreas territoriella historia fungerar som ett utmärkt exempel på våldets centrala betydelse: ” the Eritrean borders were first born out of violence, then subdued under violence, and later reestablished by violence.” (också en antydan om det omfattande användningsområde som kan tillskrivas våldet – något som kommer tydliggöras framöver) (Tronvoll, 2010, s. 1044). Hannah Arendt påpekar att detta ständigt återkommande våldsanvändande delvis har biologiska och psykiska förklaringar. Rimligtvis är det lika naturligt att människan våldför sig mot yttre hot när hon känner sig trängd på något sätt, som att myror, fiskar och apor våldsamt försvarar sina revir (Arendt, 2008, s. 59).

Med det sagt bör inte våldet ses som något djuriskt, irrationellt handlande. Snarare hävdar Arendt att det inte är ”utbrott av ursinne och våld som utgör avhumaniseringens säkraste kännetecken” i hotade situationer eller vredesutbrott ”utan den iögonfallande frånvaron av sådana reaktioner.” (Arendt, 2008, s. 62-63). Vidare är snarare att bli känslomässigt berörd en utgångspunkt för rimligt handlande enligt Arendt. Det är således en felaktig uppfattning att motsatsen till ”rationell” skulle vara emotionell, utan snarare är det den emotionella reaktionen som är den mest rationella (Arendt, 2008, s. 64). Våld blir enligt Arendts resonemang lätt den rationella reaktionen i en hotad situation. Utifrån denna insikt av våldet som en synnerligen ”rationell” reaktion ligger inte förståendet om våldets självproducerande process långt borta. Att våld skapar våld är inte helt enkelt en förenkling av verkligheten, utan i stora drag en korrekt beskrivning av våldets natur (Arendt, 2008, s. 79). Våldet skapar trängda situationer som i sin tur skapar mer våld. Initialt fredliga

demonstrationer som bryter ut i våldsamma upplopp efter polisiära ingrepp är således ett logiskt händelseförlopp (Arendt, 2008, s. 22-23).

Våld, kan vi konstatera, är ett komplext begrepp som tar sig uttryck i en mängd olika former och som vi även vidrört har det en självproducerande natur. Men vad mer exakt innebär våld? Och hur ser dess relation ut gentemot staten och makt? Detta kommer nästkommande sektioner att behandla.

3.2 Våld och makt

För en ordentlig förståelse av det statliga våldets natur förefaller det för mig nödvändigt att förstå relationen mellan våld och makt ser ut. Detta förhållande kommer visa sig viktigt i mitt framtida resonemang. Det är först genom att förstå maktbegreppet som våldets gränser och möjligheter kan fastställas. I min beskrivning i detta stycke kommer jag framförallt förhålla mig till Hannah Arendts bok *Om Våld* och den diskussion som där förs.

Många tänkare har genom åren tagit sig an utmaningen att försöka definiera begreppet makt. Max Weber menade till exempel att makt innebar att ”få igenom sin vilja trots motstånd” (Weber i – Arendt, 2008, s. 38). Makt var således för Weber en förmåga att, på olika sätt, effektivt våldföra sig på individer, grupper eller andra motsträviga samhällselement och därmed få sin vilja igenom. Våldet blir här alltså maktens själva essens[2], det medel i vilket all makt bottnar (Arendt, 2008, s. 38). Som Alexander Passerin d’Entrèves enligt denna åskådning påpekar, citerat av Arendt; ”existerar ingen större makt än den som ”växer fram ur gevärspipan” (Passerin d’Entrèves i – Arendt, 2008, s. 39). Det är inte svårt att föreställa sig den problematik som en sådan definition innebär. Makt reduceras här alltså till våldskapacitet och förmågan att utöva makt avgörs alltså i slutändan om vem som har störst arsenal att tillgå. Arendts kanske största bidrag i ämnet handlar om hennes totala avståndstagande från denna maktdefinition. Hon menar att våld och makt inte på något sätt borde blandas samman, tvärtom är för henne våld och makt direkta motsatser (Arendt, 2008, s. 56).

Våld enligt Arendt, har en strikt instrumentell karaktär, och kan kopplas till begreppet styrka (Arendt, 2008, s. 46-47). Styrkan, vilken är en subjektiv egenskap, liknar våldet i den bemärkelsen att båda är redskapsbundna. Båda har förmågan att utvidgas flerfaldigt genom användandet av redskap (Arendt, 2008, s. 45). Skillnaden i våldskapacitet eller styrka mellan två subjekt, till exempel staten och en rebellgrupp, kan därmed vara näst intill absolut, i det hänseende att statens instrument och resurser överträffar rebellgruppen många gånger om. Enligt den maktdefinition vilken d’Entrèves citat ger uttryck för skulle detta innebära att statens makt i sammanhanget

[2] Arendt missar här, på grund av sitt allt för snäva våldsbegrepp, att den tolkning hon drar från Passerin d’Entrèves definition av makt som ett slags ”lindrat och krigsskuret våld”, också går att applicera på den maktdefintion av Weber som hon tar upp (Arendt, 2008, s. 38). Detta eftersom att ”få igenom sin vilja trots motstånd” enligt den våldsdefinition som uppsatsen gjort de facto innebär utövande av våld.

också den måste vara nära på absolut. Arendt menar emellertid, vilket är den centrala anmärkningen, att makt aldrig kan tillhöra en individ utan är en grupptillhörighet som endast kan utövas i samförstånd med andra (Arendt, 2008, s. 45). Om politiken är, som Arendt menar, den handling som utövas i samförstånd med andra för att uppnå gemensamma mål (Collard & Reynolds, 2005, s. 131), är makten den kraft[3] som möjliggör politiken. Makt är enligt henne, i linje med detta, något som endast kan uppstå i kollektivt handlande (Arendt, 2008, s. 45), till skillnad från våldet som, på grund av sitt redskapsberoende, hypotetiskt sett inte har några begränsningar ens för en enskild individ. I Arendts resonemang betyder detta ställt på sin spets att: ”Den extrema formen av makt är alla-mot-en, den extrema formen av våld är en-mot-alla. Och det senare kan aldrig bli möjligt utan redskap.” (Arendt, 2008, s. 43). För att applicera detta på vårt tidigare exempel skulle potentiellt rebellgruppen kunna inneha mycket mer makt än staten, givet att staten hade ett mindre folkligt stöd. Utan någon makt är staten därmed endast en ensam tyrann med en massa vapen, men utan någon att bruka dem[4] (Arendt, 2008, s. 49).

Således innehar makten enligt Arendt alltid ett avgörande övertag gentemot våldet. Ingen regim, vare sig den mest totalitära eller demokratiska, klarar sig utan en maktbas[5]. Makten är därmed en nödvändig ingrediens i allt politiskt styre, inte våldet (Arendt, 2008, s. 51). Våldet, menar Arendt, har förmåga att tillintetgöra makt, genom att förstöra, splittra och till och med förändra maktbasens själva grundvalar, vilket jag delvis vidrört och kommer att återkomma till senare. Ett påstående som jag senare kommer att konstatera. Utöver detta menar Arendt att våld aldrig kan skapa makt. Anledningen till detta är precis som jag tidigare konstaterat att våldet endast har ett instrumentellt värde, och måste precis som Arendt påpekar alltid ”rättfärdigas av de mål som det åsyftar” (Arendt, 2008, s. 51). Enligt Arendts eleganta formulering:

> ”… ur gevärsmynningen flyter den effektivast tänkbara befallningen, som resulterar i den ögonblickligaste och mest perfekta åtlydnad. Vad som aldrig kan flyta ur en gevärsmynning är makt.” (Arendt, 2008, s. 53)

Detta senare resonemang bygger alltså på en föreställning om våldets oförmögenhet att själv legitimera sig. Eftersom makten, enligt Arendt, bygger på de mångas stöd och våldet inte kan legitimera sig själv eller skapa sitt eget rättfärdigande, drar hon slutsatsen att våld inte kan skapa makt. Arendt konstaterar att det råder ett motsatsförhållande mellan våld och makt: ”När den ena förhärskar absolut, existerar

---

[3] Enligt Arendt borde kraft (force) ” i strikt terminologiskt sammanhang bara användas som beteckning … för krafter frigjorda genom fysiska eller sociala förlopp.” (Arendt, 2008, s. 46)

[4] Det har i linje med denna insikt, har det alltid varit centralt för gerillarörelser att söka brett stöd hos lokalbefolkningen, och därmed underminera statens maktbas och följaktligen också deras förmåga att föra effektivt krig (Hardt & Negri, 2007, s. 76)

[5] Arendt påpekar här att endast införandet av robotsoldater skulle kunna undergräva detta övertag, eftersom detta skulle betyda att det totalitära styret eller monarken skulle kunna ersätta sin maktbas, säkerhetspolisen o.s.v. med robotar (Arendt, 2008, s. 51). Intressant eller skrämmande nog verkar denna till synes absurda reservering mer och mer te sig som en reell möjlighet. Ett tecken på en sådan utveckling är att den amerikanska arméns användande av drönare ständigt ökar (SvD, 2013).

inte den andra.” (Arendt, 2008, s. 56). Våldet som ett fenomen med förmågan att förstöra men inte skapa makt, i oenighet med Webers maktdefinition, utgör en direkt motpol till makten enligt Arendt.

Det centrala i Arendts resonemang är makten som en kollektiv egendom. Men som hon också nämner beror maktens omfattning inte enbart på antalet individer i det maktägande kollektivet utan även dess förmåga att handla politiskt (i samförstånd och i gemensam riktning). Härmed öppnar hon själv, som jag förstår det, upp för ett underminerande av sin egen teori. Hennes slutsats kan ifrågasättas ifall det går att påvisa att våldet, som instrument, innehar en förmåga att producera ett sådant enhetligt och handlingskraftigt kollektiv (en maktbas). Att våld kan skapa, och skapar makt, men i samma ögonblick även en motmakt är något som jag kommer att konstatera längre fram i uppsatsen. Genom att göra detta kan uppsatsen visa på att Arendt, trots hennes initialt korrekta infallsvinkel hamnar fel. Hur våldet kan skapa en sådan maktbas kommer framgå senare i uppsatsen. Men för att kunna göra detta och för att kunna föra ett rikare resonemang kring det statliga våldet och makt måste vi emellertid först utvidga vår förståelse kring staten och dess legitimering.

3.3 Det ständiga kriget eller yttre legitimitet

> ”I den utsträckning som Genèvekonventionen utgör en grund för åtskillnad mellan legala och illegala stridande, gör den samtidigt en distinktion mellan legitimt och illegitimt våld. Legitimt våld utkämpas av igenkännbara stater, eller ’länder’, som Rumsfeld uttrycker det. Illegitimt våld är det som utövas av landlösa och statslösa …” (Butler, 2003, s. 97)
>
> – Judith Butler

Vilket våld är legitimt? Hur bör staten förstås? Hur kan staten legitimera sig själv? Denna del syftar till att föra in det statliga våldet i en strukturell kontext. Hur bör man se på statligt våld och vilka mål kan det statliga våldet tänkas uppfylla? Det statliga våldet bör, som tidigare nämnts, inte begränsas till direkta fysiska våldshandlingar, utan innefattar även objektiva och symboliska våldshandlingar som kan spåras till det abstrakta maktetablissemang som förknippas med staten. Jag vill här försöka beskriva det sammanhang utifrån vilket det statliga våldet bör förstås. Varför våldet blir ett naturligt och nödvändigt inslag i statens natur kommer diskuteras mer ingående i nästkommande delar. Resonemanget nedan lutar sig bland annat på Michael Harts och Antonio Negris resonemang kring ”imperiet” och syftar till att underlätta förståelsen av statens natur.

Carl von Clausewitz beskrev på 1800-talet kriget som ”politikens”, vilken vi tidigare hävdat möjliggörs av maktutövning, ”fortsättning med andra medel” (Nergi & Hardt, 2007, s. 25). Traditionellt sett har kriget varit något som utspelat sig mellan stater, varpå inomstatliga konflikter skulle lösas genom politisk dialog inom ramen för fredstillståndet (Negri & Hardt, 2007, s. 25). Senare års succesiva uppluckring av suveränitetsprincipen, den princip som säger att staten bör vara det enskilt högsta

bestämmande organet inom ett visst territorium, i takt med ökad global interdependens, utmanande trans- och övernationella samt privata maktcentrum menar Hardt & Negri tyder på att en ny global maktstruktur har tagit vid (Negri & Hardt, 2007, s. 22). Författarna pekar på en ny global nätverksmakt där de asymmetriska noderna utgörs bland annat av nationalstaterna, i synnerhet de dominerande sådana, de övernationella institutionerna och de kapitalistiska storföretagen, en maktstruktur vilken de väljer att kalla för ”imperiet” (Negri & Hardt, s. 10). Dessa förändringar påverkar förutsättningarna för statlig suveränitet och våldsutövning, eftersom staten, som del av en större maktstruktur måste förhålla sig till dessa andra makter. Något som kommer förklaras utförligare nedan.

Staterna är med andra ord endast några av många sammankopplade maktnoder i ett större globalt sammanhang. Imperiet utgör således en maktstruktur som påminner om vad Butler i foucauldiansk anda kallar för ”regerandekomplexet” (Butler, 2003, s. 67). En tillsynes abstrakt maktform som verkar ”genom statliga och icke-statliga institutioner och diskurser” (Butler, 2003, s. 67), ett nätverk av små och stora maktkoncentrationer som gör det möjligt att styra över befolkningar och få stater och andra makter att överleva (Butler, 2003, s. 67). I linje med den nya nätverksmaktens globala natur bör, enligt Hardt & Negri: ” Dagens konflikter … inte ses som krig utan snarare som inbördeskrig inom det globala imperiets gränser.” (Negri & Hardt, 2007, s. 22). Ett inbördeskrig som därmed luckrar upp den traditionella gränsdragningen mellan krig och fred samt gör distinktionen mellan polisiär verksamhet och militär krigsföring allt mer diffus (Negri & Hardt, 2007, s. 34-35, 39). Indikationer på en sådan utveckling känns påtagliga. Exempelvis lyfts idag debatten om den ökade militära närvaron i inomstatliga konflikter i USA (theguardian.com, 2014). Det ligger således kanske något i Hannah Arendts påpekande att: ”… det är inte kriget som är ’en fortsättning av diplomatin (eller av politiken eller eftersträvandet av ekonomiska mål)’ utan freden som är en fortsättning av kriget med andra medel.” (Arendt, 2008, s. 15). Denna upp-och-ned-vändning av Clausewitz definition av kriget tydliggör problematiken kring fredsbegreppet. Möjligheten att skilja på krig och fred är, i ett tillstånd av ett globalt inbördeskrig, inte en fråga om ett motsatsförhållande, utan främst en fråga om intensitet.

I en sådan värld där de ”fientliga” makterna snarare bör ses som inomimperiella hot, blir krigets mål inget annat än ett upprätthållande av ordningen (Negri & Hardt, 2007, s. 41-42). En uppgift som tidigare varit reserverad för polismakten[6] är nu även en militär angelägenhet (Sveriges Rikes Lag, 2012, s. B 399). ”Kriget” som här alltså blir synonymt med statens, eller på ett större plan den imperiella nätverksmaktens, våldsutövande mot de inhemska konkurrerande makter som hotar den rådande ordningen. Som Lipset konstaterar är förmågan att hantera och moderera upproriska stämningar och konflikter en nyckelegenskap för allt styre[7] (Lipset, 1981, s.70-71). Utan denna egenskap kommer, enligt vårt tidigare

[6] Polisverksamhetens syfte säger den svenska” Polislagen ska vara att ”upprätthålla allmänn ordning” (Sveriges Rikes Lag, 2012, s. B 399).

[7] Lipset talar här om demokratiskt styre (Lipset, 1981, s.70-71). Jag kan dock inte se någon anledning till varför detta kriterium skulle kunna undantas för andra styrelseformer.

resonemang, den makt vilken allt styre förutsätter att tyna bort. Det är enkelt att få uppfattningen om att det fokus på staten som denna uppsats har är obefogat med tanke på den sentida uppluckring av statlig suveränitet som vi tidigare konstaterat. Det ska däremot hävdas staten fortfarande har en framhävd roll som en upprätthållare av ordningen. Staten, vilken trots allt är den aktören med enskilt störst våldskapacitet, men också fortfarande är den enda ”legitima” våldsaktören inom ett specifikt territorium (Negri & Hardt, 2007, s. 52), har alltså ett egenintresse av att fånga upp, tillmötesgå eller slå ned utmanande inhemska makter. Faktum är, åtminstone enligt Hardt & Negris argumentation, att det enda våld som kan anses legitimt inom det imperiella rummet är det vilket syftar till att upprätthålla den globala ordningen (Negri & Hardt, 2007, s. 52), något som även Butlers inledande citat vittnar om (Butler, 2003, s. 97). En logik som kan skönjas inom många konflikter världen över. Exempelvis använder sig Israel av detta faktum när man talar om sitt legitima statliga självförsvar gentemot de ”illegitima” palestinska styrkorna (Butler, 2003, 98). Även på många andra håll används sådana argument för att rättfärdiga statligt våldsanvändande gentemot påstådda illegitima ”terrorister”, kanske mest uppenbart är USA och NATO:s globala krig mot terrorismen (Butler, 2003, s. 21-23).

Effektiv ”upprorsbekämpning” blir därmed en nödvändig statlig egenskap. Staten måste på ett effektivt sätt kunna bruka våld mot störande element och motsträvande makter i syfte att bryta ner, tillintetgöra, eller oskadliggöra dessa. Vi ska komma ihåg att våld inte behöver betyda polisiära insatser utan kan även handla om ekonomisk, social eller intellektuell ”krigsföring”. Vidare, eftersom ett krig vars syfte är att upprätthålla den rådande ordningen, inte rimligen kan ha något slut, förefaller det som om det råder ett oupphörligt inbördeskrig mellan staten och de diverse utmanande makter som ryms inom dess territorium (Negri & Hardt, 2007, s. 34). Som Butler också observerar i hennes kritik mot den amerikanska statens laglöshet i behandlandet av krigsfångar: ”Kriget tycks rent av ha etablerat ett mer eller mindre permanent nödtillstånd, och den suveräna rätten till självförsvar övertrumfar varje åberopande av lagen.” (Butler, 2003, s. 91)

Sammanfattningsvis bör staten, enligt denna teori, ses som en av många maktnoder i imperiets nätverk, där statligt våld kan legitimeras genom att bidra till ett upprätthållande av den globala ordningen i en värld präglad av ständigt inbördeskrig. Min mening är inte att här befästa Hardt & Negris imperieteori som en perfekt beskrivning av den globala ordningen, men den tjänar väl för att hjälpa förståelsen av det globala samspelet mellan olika maktkoncentrationer, och vidare staternas roll som upprätthållare av en större global maktstruktur. Det statliga våldet blir en nödvändig och kontinuerlig process för att garantera lokal ordning och därmed även den statliga suveräniteten i någon mån. Våldet är alltså essentiellt för att staten ska kunna erhålla yttre legitimitet. Nästa del kommer behandla statens behov och strävan efter inre legitimitet.

3.4 Staten och nationen eller inre legitimitet

Idag verkar avståndstagandet från alla typer av våld vara en central utgångspunkt inom den liberala diskursen (Žižek, 2009, s. 9). Inte ens stater, som tidigare resonemang gav uttryck för, står längre, som Žižek också förklarar, utanför ramen för moralisk skuld, utan döms för dess handlingar som juridiska subjekt (Žižek, 2009, s. 99). Vilket därmed framhåller vikten av att alla typer av våldshandlingar kräver någon typ av legitimering eller åtminstone övergripande rationella argument för att göras oproblematiska och kunna förstås. I linje med detta ser vi ständiga försök av olika aktörer att påvisa legitimiteten i just deras typ av subjektivt våld; staten hänvisar till våldsmonopolet, terroristorganisationer och gerillagrupper hänvisar till brist på alternativa medel et cetera. Problemet med sådana försök att formulera kriterier för det ”goda våldet” är att det öppnar upp för allas möjlighet att utnyttja dessa för att kunna legitimera subjektiva våldshandlingar (Žižek, 2009, s. 53). I slutändan är all legitimering subjektiv, det vill säga allt våld är legitimt men samtidigt illegitimt från en absolut ståndpunkt.

Weber beskriver staten som ”ett förhållande där människor härskar över andra människor genom att stödja sig på våldsanvändning som är eller anses som legitim” (Weber i – Arendt, 2008, s. 23). Staten är alltså enligt Weber något som är direkt beroende av legitimitet. Utåt kan staten legitimera sig som en upprätthållare av den globala ordningen, men staten måste även kunna legitimera sig inåt gentemot dess egen maktbas. Vad som därmed blir centralt för legitimitetsaspekten är dess förankring i dess tilltänkta målgrupp, den grupp ur vilken staten eller aktören i fråga hämtar sin legitima grund (Arendt, 2008, s. 52). Detta är vad vi skulle kalla ”den inre legitimiteten”, förankringen hos den inhemska maktbasen. I statens fall blir detta naturligt den nation vilken den förknippas med.

”Folket” har länge uppfattats som den naturliga och den enda legitima källan till all makt (Canovan, 2005, s. 10-39, 40). Denna uppfattning speglas inte minst i den första paragrafen och första stycket i Sveriges regeringsform som lyder: ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket.” (Sveriges Rikes Lag, 2012, s. XVII). Folket är emellertid ett svårgripligt begrepp. Vad som ofta åsyftas är nationen, den, som vi här kommer försöka påvisa, abstrakta gemenskap vilken oftast förknippas med en specifik stat. Weber beskriver nationen som ”a community which normally tends to produce a state of its own.” (Weber i – Özkirimli, 2010, s. 28). Även om denna definition delvis hjälper att belysa staten och nationens nära förhållande kommer jag att hävda att Weber i och med denna formulering gör två grundläggande fel. Det första är att nationen inte kan förstås som en konkret ”community” (gemenskap) utan bör förstås som något mer abstrakt. Benedict Anderson beskriver nationen som en föreställd gemenskap (”imagined community”), i det avseendet att alla enskilda människor i gemenskapen aldrig kommer att mötas, eller ens vara medvetna om varandras existens, men ändå inbillar sig dess medlemmar en känsla av samhörighet (Anderson, 1996, s. 7-8). Detta ska jag snart förtydliga ytterligare. Det andra är, vilket vi redan

delvis uppmärksammat och kommer förklaras utförligare i nästa sektion, att staten inte är något som formeras ur nationen, utan tvärtom att det är staten som producerar nationen.

Till att börja med bör man förstå att nationen som Ètienne Balibar beskriver är en sekundär identitet som utgörs av primära identiteter (Balibar, 2001, s. 41). Den primära identiteten bottnar i klass, kön, yrke, språk, sexualitet, sexuell läggning etc. Dessa identiteter som kan kopplas till konkreta materiella eller immateriella förhållanden är vad som möjliggör den sekundära identiteten. I den mån bör nationen ses som en identitet vilken, och detta är viktigt, ständigt måste reproducera sig gentemot dessa primära identiteter (Balibar, 2001, s. 41). Nationen kan därför inte beskrivas som en ordinär gemenskap, utan som ett mer abstrakt fenomen vilket uppkommer i relation till dessa ”primära” grundläggande gemenskaper. I sitt förhållande till sådana primära gemenskaper kan nationen ge upphov till vissa gemenskapseffekter men aldrig bli en självständig gemenskap (Balibar, 2001, s. 36). Den produceras allteftersom den förknippar sig med och motsätter sig specifika primära gemenskapsformer, och på så sätt skapar ett sammanhängande och övergripande ramverk utifrån vilket individer inom ett visst strukturellt, och idémässigt rum kan förknippa sig med (Kapuscinski, 2007, s. 97). Nationen måste ses som en övergripande identitetskonstruktion, utformad för att radera ut de ”naturliga” antagonismer som de primära identiteterna ger upphov till för att samla alla dessa under en gemensam ”fana”. Som Gottfried Herders hyllade citat i nationalistkretsar beskriver: ”Det finns bara en klass i staten. Folket. Kungen och den enkle bonden tillhör båda denna klass.” (dn.se, 2014). Denna enhetliga klassdefinition som utgör folket eller nationen upprätthålls genom det symboliska våld (språk, myter, symboler etc.), men även konkreta handlingar av subjektivt och objektivt våld vilket vi senare ska behandla, som utövas inom den abstrakta gemenskapen, men även gentemot det som inte innefattas av den (Tronvoll, 2010, s. 1054). Den senare poängen är viktig eftersom som Tronvoll konstaterar:

> ”… it is important to acknowledge that diversity in itself cannot generate identity, and in order to achieve this, to transform diversity into difference, there must be opposition, a signicant other is needed” (Tronvoll, 2010, s. 1055).

För att nationen ska kunna fungera som en gemenskapsliknande institution måste den skapa en bild av det “främmande” I kontrast till det nationella “bekanta” (Kapuscinski, 2007, s. 110). Nationen måste alltså exkludera för att kunna inkludera. Ett faktum som innefattas av George W. Bush:s kända citat: ”Du är antingen för oss eller för terroristerna” (Butler, 2003, s. 20). För att skapa det absoluta främmande som är ”terroristerna” måste Bush först bygga en oöverstiglig mur mellan dem själva (USA och NATO) och den diffusa grupp av fiender av ordningen som terroristerna utgör. På så vis skapas den tydliga vi-och-dem-känsla som är essentiell för nationens konstituerande. Rosa Luxemburg menar, för att återknyta till det tidigare resonemanget, att nationen inte existerar som en sociopolitisk enhet, utan inom varje nation innefattas många antagonistiska grupper och konkurrerande intressen

(Özkirimli, 2010, s. 20). Finessen med nationen, som en identitetsskapande abstrakt gemenskapsform som genomsyrar alla aspekter av samhället, är att den har förmågan att överbrygga grundläggande sociala, strukturella och materiella motsättningar och ena initialt antagonistiska makter gentemot ett gemensamt främmande.

Det är just denna typ av supergemenskap, och de gruppöverbyggande gemenskapseffekter den ger upphov till, som är vital för statens förmåga att legitimera sig. Eftersom, som Lipset uttrycker det, grupper alltid betraktar ett politiskt system som legitimt eller illegitimt utifrån hur pass bra dess värderingar stämmer överens med deras egna (Lipset, 1981, s. 64), kommer staten alltid ha ett intresse av att försöka reproducera nationen utifrån dess egna premisser. En nation som delar statens politiska idéer och finner sig i det statliga systemet har, som vi senare kommer diskutera ytterligare, potential att formas till en maktbas. Kan staten skapa en sådan enhetlig maktbas innebär det att den inre legitimiteten är säkrad. Det vill säga att staten ständigt måste producera värden och idéer för att bevara sin legitima ställning. Som vi senare kommer hävda kan staten uppfattas, om än inte helt enkelt, som en slags biopolitisk fabrik, i den mån att den hela tiden ägnar sig åt skapande och reproducerande av socialt liv (Negri & Hardt, 2007, s. 93). Detta argument kommer förtydligas ytterligare i nästa del vilken kommer att behandla statens och det statliga våldets roll i nationens reproduktion.

3.5 Nationens våldsamma reproduktion

Insikten om att nationen utgör statens nödvändiga källa till legitimitet, betyder även att nationalismen, den ideologiska föreställning som hävdar nationens essentiella betydelse, utgör en viktig hörnsten i upprätthållandet av den rådande ordningen (Özkirimli, 2010, s. 51). Staten behöver nationen för att kunna legitimera sig, d.v.s. för att sammanfoga de motstridiga inomterritoriella intressen som finns för att konstituera den maktbas ur vilken staten hämtar legitimitet. Vad som kommer hävdas i denna del är emellertid att nationen även är i beroendeställning gentemot staten, eftersom det, som jag tidigare antytt, är staten som producerar nationen och inte tvärtom. Något som jag nu ska förklara i mer detalj. Närmare bestämt är staten med dess våldsmonopol och politiska institutioner den självklara källan till det exkluderande våld vilket nationen kräver för att kunna reproduceras. Staten innehar de våldsmedel som nationen kräver för att kunna hävda sig mot konkurrerande gemenskapsformer, eller som vi tidigare indikerat och kommer att utveckla i denna del, medlen för att producera den världsbild som nationen formerar i relation till andra identiteter.

Centralt för att nationen ska kunna hävda sin fortsatta relevans blir som tidigare indikerat att den nationsbyggande processen präglas av biopolitisk produktion (Negri & Hardt, 2007, s. 93). Staten behöver i sin strävan efter legitimitet, skapa de gemensamma värden, idéer och världsåskådningar, som nationen bygger på. Förmågan att kunna forma liv efter sin egen mall blir till statens ultimata strävan. Med

andra ord bör nationsbyggandet ses som ett skapande av en gemensam världsbild, snarare än bildandet av en storskalig gemenskap. En världsbild som hela tiden utmanas av främmande världsbilder och således måste försvaras för att säkra dess fortsatta relevans. För att förstå behovet av en sådan, ur ett individperspektiv, kan det vara hjälpsamt att tillämpa begreppet ”ontologisk säkerhet” som introducerades av Katarina Kinnvall. Enligt henne åsyftar ontologisk säkerhet en sorts grundläggande säkerhet om vem vi är och vår plats i en värld av tillsynes mångtydiga verkligheter. En sådan säkerhet menar hon är fundamental för att undvika existentiell ångest (Kinnvall, 2004, s. 6). För att kunna erhålla en sådan ontologisk säkerhet krävs en känsla av kontinuitet i vardagen och det sociala rummet och en frånvaro av främmande element som skulle kunna skaka denna kontinuitet (Kinnvall, 2004, s. 7). Nationen innehar förmågan att skapa en sådan sammanhängande ontologisk karta, eller snarare måste inneha denna förmåga för att inte förlora sin relevans (Kinnvall, 2004, s. 19, 23; Kapuscinski, 2007, s. 110).

För att upprätthålla en känsla av säkerhet krävs ett direkt våldförande gentemot det som hotar vår världsbild. Som Butler uttrycker det: ”Vår allmänna reaktion på ängslan är ilska; ett radikalt begär efter säkerhet; ett befästande av gränser mot det som uppfattas som främmande …” (Butler, 2003, s. 54). I strävan att skapa en sådan känsla av ontologisk säkerhet för individen och därmed upprätthålla nationen som den dominerande källan till konstituerandet av det biopolitiska, krävs att främmande världsbilder aktivt motverkas, och således, enligt vårt tidigare resonemang, utsätts för ständigt våldsutövande, ett ständigt upprätthållande av ordningen. Det främmande här bör inte endast, som vi tidigare insinuerat, betyda något som befinner sig utanför statens gränser utan alla typer av konkurrerande makter och världsbilder som gör anspråk på den specifika maktbasen (Negri & Hardt, 2007, s. 34-5). Nationen, som endast är av strukturell karaktär i egenskap av en övergripande identitetskonstruktion, har inte förmågan att själv utföra de våldshandlingar som den kräver för att kunna reproduceras. Nationen behöver därför staten med dess omfattande våldsbefogenheter för att kunna göra detta. Tre exempel på sådana statliga våldsresurser med biopolitisk potential är våldsmonopolet, utbildningsväsendet och den ekonomiska omfördelningen.

Våldsmonopolet innebär statens exceptionella roll att använda subjektivt och fysiskt våld inom det specifika territoriet[8]. Polisens rätt att befalla, vräka, misshandla och till och med mörda individer som inte finner sig i de regler och lagar som staten upplåtit (Sveriges Rikes Lag, 2012, s. B 401). Men även rätten att våldföra sig gentemot icke-medborgare som anses inkräkta på statens intressen, det vill säga upprättandet av gränskontroller, utvisningar och själva rätten att bestämma över utomstående individers rätt att vara eller inte vara (asylprocesser et cetera). Därmed, rätten att upprätta gränser gentemot, både de yttre och inre, ”främmande” grupper som inte passar in i den nationella självbilden (Tronvoll, 2010, s. 1041).

[8] Även om suveränitetsprincipen har börjat förlora mark gentemot det imperiella nätverkets allt mer gränslösa krigsföring. Framförallt med tanke på NATO och U.S.A:s så kallade krig mot terrorismen (Negri & Hardt, 2007, s. 28-29).

Om våldsmonopolet karaktäriserar den mer subjektiva formen av statligt våld, är den ekonomiska omfördelningen ett prominent exempel på objektivt statligt våld. Det systematiska våldförande där staten bestämmer vilka grupper som ska gynnas respektive missgynnas i det asymmetriska kapitalistiska systemet (Žižek, 2009, s. 12). Den ekonomiska omfördelningen är emellertid bara en av flera statliga institutioner vilka utför systematiskt, strukturellt och socialt våld för att upprätthålla de klassklyftor som hjälper att exkludera dessa ”främmande” grupper. Den mest centrala av dessa är kanske kapitalismen själv (Milibrand, 1970, s. 205). Kapitalismen som Marx beskrev den: det system av materiellt förankrade institutioner upprätthållna av politisk makt. Den underordnande maktordning som i sista hand upprätthållas av statens våldsmakt (Marx, 2013, s. XXVII-XXIX).

Slutligen utgör utbildningsväsendet den viktigaste statliga källan till vad vi hittills kallat symboliskt våld. Det är här som det biopolitiska blir som mest framträdande. Där den nationella prägeln genomsyrar utbildningsväsendet (Özkirimli, 2010, s. 40). Inom detta område har staten direkt makt att implementera tankemönster och språk på nästa generation. Det statliga utbildningsväsendet är således ett verktyg för reproduktionen av det sociala livet. Ett verktyg för nationens fortskridande. Tillsammans utgör dessa former av subjektivt, objektivt och symboliskt statligt våldförande på det främmande, en möjlighet till att reproducera den nationella ontologiska verkligheten. Att våld kan anta många former har vi redan konstaterat. Den kanske mest radikala av dessa är den bio-politiska produktionen. Den mångfacetterade våldshandling som kan omforma subjektets hela väsen (Butler, 2003, s. 146)[9].

Vi börjar nu närma oss slutet för denna teoretiska diskussion, nästa sektion kommer avslutningsvis försöka sammanfatta och tydliggöra de konstateranden vi kan dra från föregående resonemang: Vad kan det statliga våldet tänkas producera i strävan att garantera statens överlevnad?

3.6 Statligt våld, makt och den eviga våldsspiralen

Våldsbegreppet, som vi inledningsvis konstaterade, bör förknippas med ett brett fenomen av subjektiva, objektiva och symboliska handlingar, vilka har förmågan att både fysiskt och psykiskt påverka, skada och till och med förinta individuella subjektiviteter samt förändra det diskursiva rum i vilket vi befinner oss. Våldet har förmågan att förändra även det mest grundläggande i tillvaron. Dessa våldets förmågor innebär, som resonemanget ovan kommit fram till, att en våldsutövande aktör kan reproducera subjektiva föreställningsvärldar hos andra aktörer efter sin vilja.

Låt oss här stanna upp och återgå till Arendts påstående att våld kan tillintetgöra makt men aldrig skapa makt, och vidare att makt bör förstås som något

[9] Butler pratar här om formationen om ”ansiktet” något som, så vitt jag kan förstå, ligger väldigt nära den bio-politiska produktionen (Butler, 2003, s. 146).

som endast kan uppstå ur gemensamt handlande. Makt kan enligt Arendt som vi kommer ihåg bara tillskrivas en grupp med förmåga att handla i samförstånd (in concert) utefter ett gemensamt politiskt ändamål (Arendt, 2008, s. 45). Givet, som vi hittills har hävdat, att våld kan reproducera nationen och den gemensamma ontologiska världsbild den utgör, betyder inte detta att våld faktiskt kan skapa makt? Det verkar som det villkor vi tidigare identifierade för underminerandet av Arendts maktdefinition är uppnått. Den bio-politiska produktionen, vilken i sig utgörs av ett sofistikerat, mångfacetterat och kontinuerligt våldsutövande, möjliggör för skapandet av makt genom våld. Denna bio-politiska produktion gör det möjligt för stater att inte endast producera abstrakta gemenskaper (så som nationer) ur vilka de kan hämta legitimitet, utan även att forma dessa till faktiska maktbaser. Man ska komma ihåg att staten i sig inte innehar någon större makt, utan vilar sig endast på det nationella kollektivets makt. Statens makt är bara grundad i rollen som representant för ”folket”. Det statliga våldet möjliggör ett konstituerande av ordningen, inte endast genom att motverka fientliga makter utan även genom att producera det önskvärda livet. Våldet är i och med denna förmåga att omforma ”folket” efter sin egen vilja en framgångsrik metod för social kontroll (Arendt, 2008, s.24). Som John Stuart Mill målande uttrycker: ”Free institutions”, i Mills mening, ”are next to impossible in a country made up of different nationalities. Among a people without fellow feeling … the united public opinion, necessary to the working of a representative government, cannot exist.” (Mill i – Özkirimli, 2010, s. 25).

Vi kan konstatera att våldet har potential att producera flera saker. Dels kan våld leda till ett konstituerande av ”ett främmande”; det subjekt vilket möjliggör skapandet av en ”inre” och en ”yttre” grupp, något som är fundamentalt för bildandet av nationen; den abstrakta gemenskap som har förmågan att överbrygga antagonistiska intressen och skänka legitimitet till staten. Dels, och som ett nästa steg i denna process, kan våldet stöpa om de verkligheter som driver dessa grupper. Formandet och inkluderandet av den inre gruppen leder till konstituerandet av en maktbas. En maktbas som potentiellt kan legitimera staten och därmed även uppbådar ett upprätthållande av ordningen (Negri & Hardt, 2007, s. 44). En ordning som minskar den politiska friktionen och effektiviserar styret (Neumann, 2007, s. 141-3). Samtidigt bildar den ”yttre” främmande gruppen en motmakt.

Med detta sagt, låt oss återigen granska d’Entrèves uttalande om gevärspipans absoluta makt (Arendt, 2008, s. 39). Vid det här laget verkar d’Entrèves påstående mer troligt. Det stämmer faktiskt, även om den inte på något sätt är absolut, att det växer en viss makt ur gevärspipan. Däremot är det inte gevärsmannens makt över våldsoffret, utan den makt som indirekt skapas genom konstituerandet av det ”främmande”. Genom att rikta gevärspipan mot den främmande individen, förstärks den mur vilken inkluderandet av den inre gruppen (nationen) bygger på (Tronvoll, 2010, s. 1041). Samma princip gäller för hela den bio-politiska produktionen, skapandet av ett visst liv, betyder samtidigt skapandet av ett annat antagonistiskt liv. Det vill säga, för att producera en maktbas (nationen) måste staten även producera en motmakt (det främmande). Vad man alltså åstadkommer genom formeringen av nationen är att förflytta det initiala antagonistiska tillståndet mellan intressen inom en

viss befolkning till ett nytt antagonistiskt tillstånd mellan nationen och det främmande. De grundläggande gemenskaper och motsättningar som grundar sig på faktiska förhållanden, primära identiteter, slätas alltså över till förmån för konstituerandet av nationen (Balibar, 2001, s. 41). Detta i sin tur ger upphov till ett motsatsförhållande mellan nationen och det främmande, den motmakt som skapas som en spegelbild av den nationella maktbasen. Skapandet av en övergripande gemenskap i form av nationen resulterar alltså inte i upphävandet av de föregående konfliktlinjerna utan endast i en förflyttning och förvanskning av de motsättningar som den nationella produktionen bygger på. Formeringen av en gemensam ”fiende” kan ena befolkningen och underlätta för statens maktutövande, men aldrig upphäva samhälleliga motsättningar i sig[10].

Eftersom reproduktionen av nationen är, och måste vara, en kontinuerlig process, är alltså även produktionen av det främmande likaså kontinuerlig. Det ständiga krigstillstånd som uppstår i takt med statens ständiga behov att upprätthålla ordningen gentemot utmanande makter resulterar i ett evigt krig gentemot den egenproducerade motmakten. Den nationella reproduktionens oändliga behov av att våldföra sig på det främmande skapar dessutom inte bara en passiv motmakt utan, i led med vårt inledande resonemang om våldets självproduktion, en militant sådan. Den främmande gruppen är i och för sig ofta resurssvag och underlägsen men per definition våldsam gentemot den hotande nationella maktbasen, vare sig det handlar om försök till återintegrering eller direkt fysiskt våld mot den segregerande källan, det vill säga staten. Det främmande är våldsamt i sitt väsen eftersom det ständigt hotar att underminera den verklighet vilken nationen bygger på. Således resulterar det statliga våldet i en oupphörlig våldsspiral mellan staten och det förtryckta främmande.

[10] Det blir därmed uppenbart för mig att krig vars syfte är att konstituera nationen aldrig kan lösa några verkliga konflikter, det samma gäller självfallet för krig mellan nationer. För att kunna göra detta måste de grundläggande motsättningarna konfronteras.

4 Slutdiskussion

Min inledande frågeställning om hur extrema fall av statligt våld kan förstås, och varför dessa är återkommande inslag i vår värld har vi kanske nu ett bättre utgångsläge för att svara på. Om vi nu ska försöka förstå det extrema statliga våldet utifrån det resonemang som hitintills förts om det statliga våldets natur är det kanske till hjälp att åter igen betrakta de konstateranden som gjorts.

Till att börja med är våld handlingar som går bortom det uppenbara fysiska våldet. Våld är även objektivt och symboliskt våld som döljer sig i samhälleliga strukturer och språkliga mönster. Detta väcker direkt frågan, vad är extremt våld? Vad är en polisiär misshandel av demonstranter jämfört med den ojämlika fördelningen av resurser eller går det att jämföra ett mord på fyrtiotre studenter med det symboliska våldet som förändrar våra verkligheter? Är överhuvudtaget ett folkmord extremt i jämförelse med det enorma ständigt pågående våldet i form av bio-politisk produktion och konstituerandet av nationer? Det är uppenbart att rangordningen av olika våldsformer är en något problematisk sysselsättning. Man bör kanske snarare sätta den typen av extrema våldshandlingar som vi inledningsvis berörde i perspektiv. Kanske bör dessa endast ses som pusselbitar i det bio-politiska nationsbygget, där staten spelar en avgörande roll med sin enorma våldskapacitet.

Nästa konstaterande är att makt är en kollektivt ägd egenskap. Det är något som innehas av en grupp individer som har förmågan att handla politiskt i en gemensam riktning. Den styrande gruppen, som här något förenklat blir mer eller mindre synonymt med staten, innehar sällan någon större makt i sig utan behöver anta en representativ roll gentemot en större maktbas ur vilken makt kan hämtas. Denna maktbas, som i regel utgörs av den nation som förknippas med den specifika staten, skänker den legitimitet som krävs för ett effektivt maktutövande. Som uppsatsen har konstaterat kan staten legitimera sig utåt gentemot övriga delar av det globala nätverket av maktnoder, genom att garantera ett upprätthållande av den globala ordningen. Det vill säga att så länge staten utnyttjar sina våldsresurser för att upprätthålla de rådande maktstrukturerna kommer den respekteras av övriga makter och på så vis säkra någon typ av suveränitet inom sitt eget territoriella rum. På samma sätt garanterar staten sin inre legitimitet genom konstituerandet av nationen, vars produktion även den bygger på ett upprätthållande av ordningen, ett våldförande mot det främmande. Att juden historiskt har blivit en representant för en främmande, destruktiv och farlig kraft som bryter ner nationen är således ingen slump (Postone, 2014, s. 43). Den judiska traditionen har ofta skilt sig från den nationella självbilden och har således blivit offer för trakasserier och folkmord (fn.se, 2014). Samma sak gäller för alla andra grupper som innehar främmande politiska uppfattningar, traditioner och världsbilder i förhållande till nationen. I samma ögonblick som den

nationella gemenskapen reproduceras konstitueras även den främmande gemenskapen[11]. Upprätthållandet av ordningen, eller den statliga våldsföringen mot det främmande, garanterar alltså inte endast staten både yttre och inre legitimitet, utan även en ständigt reproducerad motmakt vars existens möjliggör skapandet av nationen i sig. Förmågan att effektivt kunna bruka våld gentemot störande element är alltså vitalt för statens fortlevnad (Lipset, 1981, s.70-71).

Vi har hittills dragit slutsatsen att våld är ett centralt inslag i statens natur. Vad vi inte direkt behandlat är hur det kan komma sig att statligt våld stundtals sker i tillsynes oförklarliga proportioner. Att staten behöver bekämpa hot mot ordningen betyder väl inte att folkmord är rationellt handlande? Arendt förklarar att ett styre endast grundat på våldsutövande uppkommer när makten håller på att försvinna (Arendt, 2008, s. 24). Även om statens styre till stor del bygger på våld, intensifieras detta när makten håller på att lösas upp. Alltså, när statens egen maktbas förtvinar krävs ett allt intensivare våldsutövande. Tyranni infinner sig enligt Arendt när styrets rädsla inför konkurrerande makter går så långt att man börjar frukta den egna maktbasen, och således börjar terrorisera sitt ”eget” folk (Arendt, 2008, s. 55). För Žižek är detta till och med en naturlig process: ”the fight against the external enemy sooner or later turns into an inner split and the fight against the inner enemy.” (Žižek, 2009, 113). Eftersom staten i sin strävan efter självbevarelse inte skyggar för några medel, är avkall på medborgerliga rättigheter och tystande av oliktänkande samt andra ”extrema” våldshandlingar att vänta när makten hotas (Butler, 2003, s. 10). Statens bruk av våld begränsas alltså endast av hur stort hotet anses vara. Således kan dödligt våld eller till och med folkmord ses som reaktioner den hotade situation, ur statens perspektiv, som uppkommer när makten utmanas. Precis som myror, fiskar och apor försvarar sina revir till varje pris kommer staten också göra det, i hotade situationer. För att försvara det samhälle och den makthierarki som är gentemot det ständigt hotande främmande, är vissa beredda att gå hur långt som helst, till och med förstöra det vilket man från början ämnade skydda. Som Žižek något ironiskt uttrycker det i sin kritik mot kriget mot terrorismen:

> ”Om ’terroristerna’ är beredda att förstöra denna värld av kärlek till en annan, är våra försvarare beredda att förstöra sin egen demokratiska värld av hat mot den muslimske andre. En del av dem håller människovärdet så högt att de är beredda att legalisera tortyr…” (Žižek, 2013, s. 87).

Det extrema fysiska våld som vi återkommande chockeras av, det våld som ofta verkar vara riktat åt samma folk som staten utger sig för att försvara, är alltså något som inte bara är sannolikt utan till och med ofta nödvändigt för statens fortlevnad. När statens maktposition hotas är extremt våld, vare sig subjektivt, objektivt eller symboliskt i sin natur, inget annat än ett desperat försök att klamra sig fast vid makten.

[11] Förmodligen är denna typ av gemenskap i utanförskap en likaså viktig komponent i konstituerandet av alla typer nationer och även primära gemenskaper.

5 Litteratur

Anderson, Benedict, 1996. ”Imagined communities – reflections on the origin and spread of nationalism” [elektronisk]. Tillgänglig: http://sisphd.wikispaces.com/file/view/Benedict_Anderson_Imagined_Communities.pdf (Hämtdatum: 2015-01-16)

Arendt, Hannah, 2008. *Om våld*. 2 uppl. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Balibar, Étienne, 2001. Vi, det europeiska folket. Hägersten: Tankekraft förlag.

Beckman, Ludvig, 2005. Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm: Santérus Förlag.

Butler, Judith, 2003. *Osäkra Liv: Sörjandets och våldets makt*. Hägersten: Tankekraft Förlag.

Calderón, Esteban, 2014a. ”Strejkande italienare utmanar regimen”, *Arbetaren*, 2014, Nr. 47, s. 6.

Calderón, Esteban, 2014b. ”Tiotusentals ungrare i protest mot korruption”, *Arbetaren*, 2014, Nr. 47, s. 6-7.

Calderón, Esteban, 2014c. ”Riktade polisattacker mot grekiska syndikalister”, *Arbetaren*, 2014, Nr. 47, s. 7.

Canovan, Margaret, 2005. *The People*. Cambridge: Polity Press.

Collard, John; Reynolds, Cecilia, 2005. *Leadership, gender & culture in education: Male and female perspectives*. Maidenhead: Open University Press.

Dn.se, 2014. ”Den leende nationalismen” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.dn.se/val/nyval-2015/den-leende-nationalismen/ (Hämtdatum: 2014-12-01)

Feiler, Tigran, 2014. ”Mexicos försvunna lärarstudenter”, *Arbetaren*, 2014, Nr. 46, s. 12-17.

Fn.se, 2014. ”FN-fakta: Folkmord och brott mot mänskligheten – Rättvisan på väg att komma ikapp” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.fn.se/PageFiles/14110/4-12%20Folkmord%20och%20brott%20mot%20mänskligheten.pdf (Hämtdatum: 2014-12-27)

Fria.nu, 2010. ”Poliser fällda för Genuaräd” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.fria.nu/artikel/83973 (Hämtdatum: 2014-12-27)

Kapuscinski, Kiley, 2007. ”Negotiating the Nation: The Reproduction and Reconstruction of the National Imaginary in Margaret Atwood’s Surfacing”, ESC. Vol. 33, Nr. 3, s. 95-123.

Kinnvall, Katarina, 2004. ”Globalization and Religious Nationalism: Self, Identity, and the Search for Ontological Security” i *Political Psychology*. Vol. 25, Nr. 5. p. 741-767.

Lipset, Seymour Martin, 1981. *Political Man: The social bases of politics*. 3rd ed. London: Heinemann Educational Books.

Lo.se, 2014. ”Skotten i Ådalen 1931” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.lo.se/start/om_oss/historisk_tillbakablick/adalen_1931 (Hämtdatum: 2014-12-27)

Marx, Karl, 2013. *Kapitalet: Första boken*. Lund: Arkiv Förlag.

Milibrand, Ralph, 1970. *Statsmakten i det kapitalistiska samhället: En analys av maktsystemet i västvärlden*. Halmstad: Hallandspostens Tryckeri AB.

Mudde, Cas, 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Neumann, Iver B., 2007. *Mening, Materialitet, Makt: En introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Nyheter24.se, 2014. ”’Hur kan det finnas något förtroende för polisen kvar efter detta?”” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://nyheter24.se/debatt/767857-hur-kan-det-finnas-nagot-fortroende-kvar-for-polisen-efter-detta (Hämtdatum: 2014-12-27)

Negri, Antonio; Hardt, Michael, 2007. *Multituden: Krig och demokrati i imperiets tidsålder*. Hägersten: Tankekraft Förlag.

Postone, Moische, 2014. ”Antisemitism och nationalsocialism”, i Kris och Kritik, 2014, April. Uppsala: Trycksakspartner.

Rodgers, Dennis, 2006. “The state as a gang: Conceptualizingthe governmentality of violence in contemporary Nicaragua” i *Critique of Anthropology*. Vol. 26, Nr. 3, s. 315-330. Tillgänglig: http://coa.sagepub.com/content/26/3/315.full.pdf+html. (Hämtdatum: 17-11-2014)

Sveriges Rikes Lag, 2012. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Svd.se, 2011. ”Ärren kvar 10 år efter Göteborgskravallerna” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/slaget-om-goteborg_6236490.svd (Hämtdatum: 2014-12-27)

Svd.se, 2013. ”Drönare krigar utan stridszon” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.svd.se/kultur/understrecket/dronare-krigar-utan-stridszon_8487492.svd (Hämtdatum: 2014-12-01)

Svd.se, 2014. ”Flera skadade vid nazimanifestation” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.svd.se/nyheter/valet2014/svenskarnas-parti_3847588.svd?sidan=7 (Hämtdatum: 2014-12-27)

Theguardian.com, 2014. ”Ferguson police: a stark illustration of newly militarised US law enforcement” [elektronisk]. Hemsida. Tillgänglig: http://www.theguardian.com/world/2014/aug/14/ferguson-police-military-restraints-violence-weaponry-missouri (Hämtdatum: 2014-12-01)

Tronvoll, Kjetil, 2010. “Borders of violence - boundaries of identity: demarcating the Eritrean nation-state” i *Ethnic and racial studies*. Vol. 22, nr. 6, s. 1037-1060. Tillgänglig: http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/014198799329233 (Hämtdatum: 2014-11-17)

Žižek, Slavoj, 2009. *Violence*. 2nd ed. London: Profile Books Ltd.
Žižek, Slavoj, 2013. *De farliga drömmarnas år*. Hägersten: Tankekraft förlag.
Özkirimli, Umut, 2010. *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*. 2 uppl. Great Britain: Palgrave Macmillan.